

SZENT ATANÁZ GÖR. KAT. HITTUDOMÁNYI FŐISKOLA
INSTITUTUM SANCTO ATHANASIO NOMINATUM

ATHANASIANA

54

Nyíregyháza
2022

ATHANASIANA
a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola folyóirata

Alapítva 1995-ben

Főszerkesztő:
Ivancsó István

A szerkesztőbizottság tagjai:
Janka György, Szabó Péter, Véghseő Tamás, Vincze Krisztián

A szerkesztőség címe:
Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola
H 4400 Nyíregyháza
Bethlen G. u. 13–19.
Tel./Fax: +36/42/597-600
www.szentatanaz.hu
szentatanaz@szentatanaz.hu

Postacím:
H-4401 Nyíregyháza, Pf. 303

Felelős kiadó:
Véghseő Tamás rektor

© Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, 2022

ISSN 1219-9915

Megrendelhető a fenti címek bármelyikén
Az egyes számok ára: 1.000 Ft

KRUPPA Tamás

Az üdvösség teológiája

TARTALOM: 1. Az üdvösség jelentése; 2. Üdvösség az Ószövetségben; 3. Az üdvösség fogalma a nem keresztény vallásokban; 3.1. Iszlám; 3.2. Hinduizmus; 3.3. Buddhizmus; 4. Keresztény sajátosságok; 5. Az üdvösség keresztény tartalma; 6. Az üdvösség hármasság útja a kereszténységben; 6.1. Érzékeink meggyógyulása, a Bárány ajándéka; 6.2. A megvilágosodás, a Szent Lélek ajándéka; 6.3. Egyesülés Istennel, az Atya ajándéka; 6.4. Az Üdvösség, Örök Élet a Szentháromságban; 7. Összegzés.

TAMÁS KRUPPA: Salvation: Eternal Life in the Trinity

Most religions identify salvation as liberation from the world. While living on this earth, however, Jesus Christ, the Son of God, the Saviour, proclaimed that the Kingdom of God is not far from any of us, but among and within us. 'He loved the world he created with the Father through the Spirit by giving His life for it', and then the Father instilled in Him His Holy Spirit, so that the love of God might flow into our hearts through His Spirit whom He has given to us. When 'the Word became flesh' and 'came into His possession', the world received blessing and salvation. The darkness did not recognise Him, nor did His own receive him, 'but to all who did receive Him, [...] He gave the right to become children of God' (Cf. John 1:1-14). This is what salvation is about! To live as God's legitimate children and legal heirs, the coheirs of Christ, in the Kingdom of God, which will come, while, at the same time, being already among us. Eternal life, as Franz-Joseph Nocke says, 'is not primarily a concept of time but rather that of quality, the fullness of life, the limitlessness of that happiness which, fragmentary and limited, is already revealed in the experience of the present life'.

All religions and philosophies have intuitively suspected something about the nature of salvation, but its full extent will eventually be revealed only to those who believe in God and gain His trust forever, for only He can reveal it and make it accessible for contemplation. The questions basically pivot around two poles, also representing the main subject of Christian grace debates: Is greater importance to be attached to God or to man in the pursuit of salvation. Instructions that absolutise one pole or the other do the greatest disservice in this regard. Once salvation is the eternal life of the philanthropic God shared with the godly man out of love, it is inconceivable how this future could be heavenly happy if either party did not agree to participate in it completely freely, even if the two parties are not equal. Only God can say His 'yes' for us, and He does reserve the right to do so, which makes

the judgement terrifying because the revelations made there will last for an eternity. God has promised salvation for those who believe in Him and for those who love Him, and He provides countless signs of His sincere good will daily on the road leading to Him. However, we may lose heart because of our human weaknesses: Do we really love Him just as unselfishly as He loves us? Faith in God's love, therefore, demands belief in the value of our own love as well even despite its imperfections and fragility.

Whoever believes this, will be saved according to the promise of our Lord. As Saint Augustine puts it, this faith is a sure sign of one's predestination for salvation, with a sacramental character conveying grace. God works for us, waiting for the day when His design may be revealed. Thus, for now, it suffices if we ensure that we also love Him wholeheartedly. 'Those who do not try to test Him will find Him; He will show Himself to those who trust Him' (Wisdom of Solomon 1:2). Therefore, we must not be small minded but live in accordance with His guidance, for those who go to Him will not be cast out.

I. Az üdvösség jelentése

Az „üdvösség” fogalma összefoglalja mindazt a múlhatatlan jót, aminek elérésére minden ember vágyik, és aminek elérésére szinte minden vallás útmutatással akar szolgálni. Az egyik legfontosabb teológiai fogalom, amely az igazság és jóság szabadságban és szeretetben történő végérvényes megismerésére irányuló emberi vágy beteljesedésének lényegét fejezi ki.¹ A mi célunk elsősorban a keresztény útmutatás ismertetése, de a kontraszt kedvéért, ahol szükségesnek tartjuk, igyekszünk bemutatni a különböző ismertebb vallások párhuzamait és ellenkezéseit is. A kereszténység számára mértékadó fogalmak az ősi biblikus nyelvek szóhasználatából származnak. Először tehát vegyük szemügyre ezeket.

A héber nyelvben *jasa* többől képzett fogalmak (*jesa, jesuah, tesuah*) jelölik az üdvösséget, ami eredetileg „tágasat”, „tágassá tételt” jelent, magyarul szólva az élettér olyan hatalmas kitágítására utal, amelyben az emberi természet jóra való szabadságának mozgástere megszületik. Boetius méltán klasszikussá vált megfogalmazása szerint „az Örökkévalóság a határtalan élet teljes birtoklása”.² Mivel az ember sokszor ennek a mozgástérnek a beszűkülését éli meg, az üdvösség fogalma szorosan összekapcsolódik a földi életben a be-

1 GERHARD LUDWIG MÜLLER, „Üdvösség”, in *A Katolikus Dogmatika Lexikona*, Budapest 2004, 652.

2 „Aeternitas est interminabilis vitae tota et perfecta possessio”. *De Consolatione Philosophiae cum Commento*, V. pr. 6.

szűkülést okozó tényezőktől való megszabadulással, amiben az üdvösség beköszönte a szabadság visszaszerzését jelenti a betegségtől, ellenségtől, haláltól vagy nyomortól való megkötözöttség állapotából.

A görög fordítású hetvenes fordítás, a *Septuaginta* a *szódzó*, azaz a meggyógyítani, megmenteni, megőrizni szóból képzí az üdvösség fogalmát (vö. *szótéria*, *szótérion*), ami láthatóan érzékelteti és kifejezi az üdvösséghez szükséges javak elvesztését okozó tényezőktől való megszabadulást, illetve a megmaradt javak megőrzésének és megtartásának a tevékenységét. A megváltás és az üdvösség fogalmait a görög nyelvű teológia szinte teljesen elválaszthatatlanná teszi.

A latin *salus*, *salutare* kifejezés a *Vulgata* fordításban eredetileg katonai hagyományból származó kifejezés, ami az ellenség hatalmából való kiszabadítást, az elnyomó fegyverrel való elűzését jelenti, amivel a felszabadító megfelelő életteret biztosíthat az elnyomásban élő számára. Az üdvösség tehát teológiai értelemben az élet beteljesedésének az állapota, amelyben az alkotott teremtet az Istennel gondoskodó jelenlétében növekedve a Vele való egységben eléri a saját teljességét.³ Ezt az állapotot szokták szorosabb értelemben örök (vagy nem mulandó) túlvilági boldogságnak, az üdvözültek elveszítethetetlen jutalmának, illetve a mennyországba kerülés állapotának is nevezni.

2. Üdvösség az Ószövetségben

Az Ószövetségben nagyon nagyra tartották a szabadítókat, akik Isten által rendelt karizmatikus vezetőkként szabadulást hoztak Isten népének, amikor az szorongatott vagy szolgai állapotba került. Ilyenek a pátriárkák, a bírúk vagy a királyok, akik Istennek, Izrael pásztorának és királyának erejével küzdenek a megkötözöttség, az éhínség és a szolgaság minden formája ellen. Teológiailag ezekben a tapasztalatokban verifikálódik igazán Izrael számára, hogy Isten Szabadító Isten, a legelső Szabadító, aki minden körülmények között tud gondoskodni arról, hogy Izrael az üdvösség reményében éljen, újra és újra megízlelve és megtapasztalva az Istentől kapott valódi szabadság

3 „Ha heves szerelemmel találjuk gyönyörűségünket Isten erényében, akkor bennünk nem csak napról napra megújul a belső ember a szeretet ízlelgetése során..., hanem el is jut a teljességre ennek tökéletességében”. DIADOQUE DE PHOTICÉ, *Oeuvres spirituelles*, in SC 5bis, 86.; 136,11-14. Vö. OROSZ ATANÁZ, „Az istenképiség és hasonlóság megkülönböztetése és összekapcsolódása a görög atyáknál”, in *Teológia* 1–2 (2006) 43.

jó ízét, aminek végérvényes beköszöntére így nem mint valami ismeretlen jóra – hanem mint jól ismertre szüntelenül vágyakozhat. Ezeken a tapasztalatokon belül megjelenik a belülről támadó ellenségnek, a bűnnek a realitása is.⁴ Izrael sokszor megtapasztalja ennek a súlyos ellenségnek a romboló erejét, és teológiailag is rendkívül fontos ismeretre tesz szert, amikor megérti, hogy ez a legeslegveszélyesebb ellensége az üdvösségének, ami ellen minden erejével kíméletlen elszántsággal harcolnia kell, de Istennek a szabadító, eloldozó kegyelmi tevékenysége által ettől is megszabadulhat.

Jézus Krisztus a próféták hosszú sorának a közepén a szabadságukkal velem szemben hiú módon dicsekvő izraelitákat szembesíti azzal, hogy a bűn mindenkit szolgává, sőt rabszolgává tesz. A rabság pedig nem éppen szabadság. „Mindenki szolgál, ki bűnt követ el” (Jn 8,34). Ennek a logikája szerint csak akkor köszönhet üdvösség egy házra, ha onnan eltűnik a bűn, a szeretetlenség, az önzés, az igazságtalanság, a szívtelenség és lelketlenség, az embertelenség és istentelenség minden formája.

A Messiás mind személyesebbé váló alakja nem véletlenül dávidi sarjként jelenik majd meg, és a reá való várakozás a salamoni szabadság és jólét lehetőségének reményét jelenti a sok szolgaságot és nyomorúságot megért Izraelnek. A Messiás küldetésének legfőbb tartalmait foglalja össze Izajás próféta jóvendölése, amit Jézus is felolvast a názáreti zsinagógában, és – mint tudjuk – magára vonatkoztat. Nagyon fontos és részletes ez a messiási program, amit éppen azért idézünk teljes terjedelmében, mert Isten messiási ígéreteinek legjelentősebb elemeit sorolja fel és veszi számba.

„Az Úr lelke nyugszik rajtam, mert az Úr kent föl engem. Elküldött, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek, és meggyógyítsam a megtört szívűeket. Hogy szabadulást hirdessek a foglyoknak, és szabadságot a börtönök lakóinak, hogy hirdessek az Úr kegyelmének esztendejét, Istenünk bosszújának napját. Hogy megvigasztaljam mind a gyászolókat, és koszorút adjak a hamu helyébe, örömmel olaját a gyászruha helyett, a szomorúság lelke helyett meg ünnepi örömeiket. Az igaz élet tölgyeinek nevezik majd őket, akiket az Úr ültetett el, az ő dicsőségére. Fölepítik az ősi romokat, és ami már rég pusztulásnak indult, azt helyreállítják. Újra fölepítik az elhagyott városokat, amelyek annyi nemzedéken át romokban heverték. Idegenek állnak elő és legeltetik nyájaidat, szántóvetőid és vincellérjeid is más nemzetből valók lesznek. Benneteket meg az Úr papjainak hívnak, és így neveznek: Istenünk szolgái. A nemzetek gazdagságát élvezitek majd, és kincsekkel ékesíthetitek maga-

4 MÜLLER, „Üdvösség”, 652.

tokat. Mivel kétszeres volt a gyalázatuk, hisz megvetés és leköpdösés volt a részük, azért kétszeres lesz az örökségük is az országban, és örökké tartó lesz az örömük. Mert én, az Úr szeretem az igazságot, ám a rablást meg a gazságot gyűlölöm. Megjutalmazom őket hűségemben, és örök szövetséget kötök velük. Sarjadékok híres lesz a nemzetek között, és minden ivadékok a népek körében. Akik látják őket, elismerik majd, hogy ez az a nemzedék, amelyet megáldott az Úr. Ujjongó örömmel örülök az Úrban, lelkem ujjong az én Istenemben, mert az üdvösség ruhájába öltöztetett, s az igaz élet köntösébe burkolt, mint a vőlegényt, aki koszorút visel, és mint a menyasszonyt, aki ékszerekkel díszíti magát” (Iz 61,1–2; vö.: Lk 4,18–19).

Az Isten által az üdvösség ruhájába öltöztetett áldott nemzedék a Messiás oldalán vonulhat be az örök hajlékokba, amiket értük újraépítettek és hibátlan állapotukban helyreállítottak.

3. Az üdvösség fogalma a nem keresztény vallásokban

3.1. Iszlám

Az iszlám vallás is tud a Paradicsomról, és minden vallásos muszlim szeretne oda kerülni. Az iszlámban, akárcsak a zsidóságban, nagy dominanciája van a törvény megtartásának, amivel az a képzetünk támadhat, hogy az ember maga váltja meg magát. Jézus Krisztus sem megszüntetni jött a törvényt, hanem teljessé tenni, de hirdeti az isteni kegyelem elsőségét az üdvösség esélyét illetően. A Korán tanítása szerint az üdvösség a hit, a jó cselekedetek és a tanítások követése által érhető el, mintegy ezek jutalmaként adja azt meg Allah jutalomként, annak, akinek jónak látja.⁵

Jézus is tanította, hogy az üdvözül, aki hisz, és hogy a jó cselekedetek – amelyek megélésére maga is minden módon törekedett, és amelyek megtételére követőit is biztatta – világosságul szolgálnak a világban, Isten igaz imádsására és a Benne való hit fölébredésére vezethetnek másokat, amire ennek kiemelkedő jelentősége miatt törekednünk is kell. Jézus nyilvános működése hitet és bizalmat akart ébreszteni mindenkiben. A jó cselekedetek világosságul szolgálnak, aminek fényében mások megláthatják és fölismerhetik Isten jóságát és őszinte üdvözítő akaratát.⁶ A II. Vatikáni Zsinat tanítása szerint

⁵ Korán 3,135; 7,8–9; 21:47; 49,14; 66,8–9

⁶ Mt 5,16: „Ügy világítson a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jótetteiteket és dicsőítsék Atyátokat, aki a mennyekben van”.

az Egyház az üdvösség szentsége Krisztusban a világért.⁷ Olyan jel, amelyben már meg is valósul az üdvösség eszkatológiai jelenléte és közvetítése.⁸

Jézus maga is a tanításnak szentelte magát, és az apostolokat is azzal a misziós paranccsal indította el, hogy tanítsanak meg mindenkit az Evangélium ismeretére. Azonban a zsidó farizeusi törvényszemlélettel szemben az esélytelen emberekhez való odafordulásaiban provokatív módon hirdette, hogy Isten kegyelme és áldása nélkül az ember saját megváltására való törekvései mit sem érnek. Meghirdette az Isten totális szeretetének abszolút elsőbbségét – mint főparancsot, a legelső törvényt –, és a felebarát szeretetének parancsát mint ehhez hasonlót alárendelte az első parancsnak. Az üdvösség legelső feltételeként tehát az Isten iránti teljes szívből, lélekből és érteleből fakadó bizalmat és hűséget jelölte meg. Isten hűsége ugyanis nem mentesít minket a hűségre való felszólítás megfelelő követése alól.⁹ Jézus tanítása szerint csakis az ebből fakadó horizontális szeretet lehet hiteles és „üdvösségszerző”, ahogy a reformáció túlzott törvényalapú elveire reagálva Tridenti Zsinat ezeket az „üdvösséges cselekedeteket”, amelyekre csak az Istennel kegyelmi kapcsolatban lévő megigazult ember képes, megkülönböztette a pusztán csak objektív értelemben vett „jó cselekedetektől”.

Az iszlám gondolkodásban Isten gondoskodik az ember ellátásáról, a próféták üzeneteivel pedig elárulja, hogyan kerülhetjük el a poklot, és hogyan nyerhetjük el Isten jutalmát, vagyis a Paradicsomot a halál után. Az iszlámban ezt csakis a Koránnak megfelelő és Mohamed próféta tanítása szerint értelmezett élettel lehet elérni. Más értelmezés nem lehetséges. Eszerint az egész élet egy próba vagy vizsgálat, ahol a hit és jó cselekedetek vívhatják ki egyedül Allah elismerését, és szerezhetik meg az Ő jutalmaként a Paradicsomot. Ebben a mozzanatban benne van az az üzenet, hogy a Paradicsom csak Isten jutalmazásának eredménye lehet, de esélytelenséget és reménytelenséget is sugároz sokak felé ez a tanítás, ugyanúgy, mint Krisztus korában a farizeusi törvényszemlélet.

Ezzel az elitista gondolkodással szerintünk az iszlám túl sokat feltételez az emberi hozzájárulásról az üdvösséghez, amivel egy másfajta törvény szigorával furcsa módon épp a keresztény reformáció fordult legjobban szembe, elválasztva a hit és a jó cselekedetek nagyra tartott összetartozását, ami pe-

7 LG 1,9.48.59. Vö. SC 5,26.; AG 1,5.; GS 42.; 45.

8 MÜLLER, „Üdvösség”, 653.

9 WILHELM BREUNING, „Az Üdvösség bizonyossága”, in *A Katolikus Dogmatika Lexikona*, Budapest 1984, 655.

dig eredetileg az iszlámban, a kereszténységben és a zsidóságban is alapérték mind ez ideig. Az egyedül a hitre szűkített radikalitását az üdvösség tekintetében a reformáció gyakorta praktikusán igyekszik kompenzálni a szeretetszolgálat megélésének megszervezésével, ami korunkban dialógusra alkalmas elméleti teológiai reflexiókat is eredményez a keresztény testvéregyházakkal és más vallásokkal egyaránt. Az iszlám vallásjog tudósai azt mondják, hogy a hit kimondott szó, amit a tetteknek kell igazolniuk. Mintha csak a Jakab-levelet olvasnánk! „Mutasd meg tettek nélkül a hitedet!” Ezeknek a tetteknek azonban az iszlám vallási törvények szerint összhangban kell lenniük az iszlám tanításaival, aszerint, ahogy a Koránban és a Mohamed tanításában, a Szunnában az meg van fogalmazva.

3.2. Hinduizmus

Az ortodox hindu mesterek azt a nézetet sugallják, hogy az ember csak maga válthatja meg magát. A lélekvándorlás kereke pedig mindaddig forog, míg minden lélek el nem jut az üdvösségre.¹⁰ Bár szerintük a vallások alapvetően és lényegük szerint nem különböznek egymástól, minden vallás lényege és alapja azonos, csak külsőségekben különböznek, mert mind-egyik a végső igazságra mutat, ezért, ha követik útmutatását, üdvösségre is vezet. A tudás azonban szerintük csak akkor lesz az egyes ember számára értékes – tanítják a hinduk –, ha hagyjuk, hogy átalakítsa, megváltoztassa az életünket. Ebben sok igazság van! Az igazán vallásos ember önzetlen, becsületes, jóságos, kedves, igazmondó, lemondó és szolgálatkész, a szeretet vallását gyakorolja.¹¹ Ilyenformán valósíthatja meg egyszerre önmagát és Istent, ami végül üdvösségre vezet. Más irányzatok, mint a *visnuita* és *sivaita* irány, Isten jelenlétében való továbbélésként képzelik el az üdvösséget az ő földöntúli, mennyei világában. A filozófiai iskolák viszont (mint pl. a *jóga* is) úgy gondolják, hogy az üdvösséget az egyéni öntudat és az érzékelés és a cselekvés megszűnésében kell keresnünk. Mások szerint (mint a *teopantisták*) az üdvös egység az Abszolúttal kezdettől fennáll, ezért ez nem utólagos istenné válás. Csak a tudatunk szorul megváltásra, hogy ezt felismerje, és ennek ismeretében boldogan éljen.

10 HELMUTH VON GLASENAPP, *Az öt világvallás*, Budapest 1977, 69.

11 SZVÁMI SIVÁNANDA, *Utak a boldogsághoz*, Budapest 2014.

3.3. Buddhizmus

A buddhizmus szerint a mindennapi tapasztalatok világa a véges létezők világa, valójában illúzió (*maya*). Ezek a világi dolgok semmik. Az illúzió ilyen világában a szenvedés ördögi körének foglyai vagyunk. A kiút: a létezés illuzórikus karakterének felismerése, és a purifikáció és meditáció által megérkezni az igazi valósághoz. A buddhizmus nem spekulatív megoldást ajánl az Egy és a Sok problémájára, hanem inkább egy utat kínál, amely az üdvösség felé vezet. A buddhizmus útmutatása azonban filozófiailag sem kielégítő, mivel nincs arra vonatkozó válasza, hogy az illúzió hogyan jön létre, sem arra, hogy az emberi egzisztencia miért állna a szenvedés ördögi köréből. Úgy tűnik, a buddhizmus olyan megoldást ajánl, amely végső soron saját kiindulópontját, is tagadja. A világ szenvedésének a megoldása ugyanis, hitük szerint, a világ tagadásából áll.¹² Eszerint azonban önmagunkat is – mint a világban szenvedő összes férfiakat és nőket is – csak illúziónak tarthatnánk.

Buddha olyan misztikus vezető, aki megmutathatja az üdvösséghez vezető ösvényt, de ezen felül semmi mást nem tehet annak érdekében, hogy azon járjunk is. Ezért magunknak kell erőlködnünk, hogy az üdvösségbe eljussunk. Nagyon ellentétes ez Szent Pál kegyelmi tapasztalataival és gondolkodásmódjával, miszerint „nem azon múlik, aki erőlködik, vagy törte, hanem egyedül a könyörülő Istenen” (Róm 9,16). Buddha nagy misztikus dilemmája volt, hogy egyáltalán van-e értelme hirdetni az üdvözülés igazságát az éretlen és vak nemzedéknek. Végül is Brahma Isten győzte meg, hogy a kevésbé elhomályosultak kedvéért, akik hallani akarnak, mégiscsak szólaljon meg. Ezért végül föltárta az utat, ami szerinte az élvhajhász és a túlzott aszkéta életmód között húzódik. Az utazó a testi és lelki vágyak, valamint az egyéni életvágy kioltásával járó úton érkezhetsz el a csakis negatív fogalmakkal meghatározható új lételemek létrejöttétől mentes Nirvánába, ami nem egy örök, állandó, önmagától létező, személyes szubsztancia, hanem egymással csak funkcionális egységben levő lételemek személytelen jelensége. Hogy végül is ez semmi vagy nem-semmi, azt nehéz megmondani, pedig ez nem elhanyagolható kérdés. Talán az Istenben megtalált szombati béke és nyugalom tapasztalatának a zsidó keresztény eszméje mutat némi rokonságot ezzel a számunkra alapvetően idegen és érthetetlen szemlélettel. Az önmegtagadás fogalmában is érezhető némi hasonlóság ezzel a szemlélettel, de nálunk ez inkább az önzetlenségre törekvést jelenti.

12 JOHN O'DONNELL, *Hans Urs von Balthasar*, London 1992, 7.

4. Keresztény sajátságok

Jézus (*Jehosua*) neve azt jelzi, Jáhve az üdvözítő, vagy Izajás szavaival „Izrael Szentje a Megváltó”.¹³ Sokféle szorongatás teheti pokollá az ember életét, de Jézus nyilvános működése alatt figyelemre méltóan demonstrálja, hogy ha Isten uralma megvalósul, akkor fut az ellenség, a halál, az alvilág, a betegség, az éhség, de még a bűn is semmivé lesz.

Jézus sokak csodálkozására a szívből jövő rosszat tartja a legveszedelmesebbnek az ember üdvösségére vonatkozóan, ezért mindenekelőtt bűnbocsátó hatalmát veti latba a megmentésünkért, nem becsülve le persze a többi nyomorúságunkat sem. Nyilvánvalóan hirdeti, hogy betegen, bénán, vakon és sántán, szegényen és magunkra maradottan is be lehet jutni Isten országába, egyedül csak az Istentől elfordulva és a gonoszságban megátalkodva nem. Keresztelő Jánossal és a prófétákkal együtt ezért Jézus is mindenekelőtt bűnbánatra szólít fel. Az ember jól teszi, ha hallgat erre a szóra, mert Isten azon fáradozik, hogy megmentse őt a kárhozattól.

A lét eredeti, isteni terv szerinti helyreállítása, az Istennel való kiengesztelődés szolgálatában különleges és nélkülözhetetlen szereplőként mutatja be Isten fölkenntjét, a várva várt Messiást, hiszen a kapcsolat csak akkor állhat helyre, ha mindkét fél készen van rá, és meg is történik. Ezt a készséget szolgálja Krisztus áldozata, aki Isten irgalmas szeretetét és kiengesztelődésre vágyó jóakarát tárja elénk. Isten, aki nem fordítja el orcáját szolgáitól, bennünket is visszafordulásra biztat és segít.

A Megváltó és Üdvözítő Istenről szóló tanítás végigvonul a Biblián, és megalapozza a keresztény üzenetet. „Mert minden értetek van, hogy a kegyelem bőséges kiáradása miatt egyre többen adjanak hálát Isten dicsőségére”.¹⁴ Isten Fia közöttünk megélt magatartásával teremti meg előttünk az örök élet szabályait, és hív a követésére. Aki hisz és megkeresztelkedik; aki megkeresztelkedik és fölveszi keresztjét;¹⁵ aki osztozik velem az utazás fáradságában..., azt ott lesz, ahol én vagyok – hirdeti. Alexandria Szent Kelemen szerint „így bontakozik ki a Krisztus-követés aszketikájából az átistenülés misztikája”.¹⁶ Isten úgy szerette a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda érte, mondja János, de levelében hozzát teszi, hogy ha Isten így szeretett minket, akkor nekünk is

¹³ Vö. Iz 41,14.

¹⁴ 2Kor 4,5

¹⁵ Vö. Mt 10,38, Mt 16,24, Mk 8,34, Lk 9,23, Lk 14,27.

¹⁶ ALEXANDRIAI KELEMEN, *Strómateisz* VII, 101,4, Budapest 2021. Vö. OROSZ, „Az istenképiség és hasonlóság”, 34.

szeretnünk kell egymást. Isten előbb szeretett minket, és az Ő szeretetéből vagyunk, amik vagyunk, de szeretete kezdettől arra irányul, hogy a szeretetben növekedve és nagykorúvá válva mi is elérjük az üdvösséget az Isten országában.

A keresztény misztika tudatában van annak, hogy bennünk is meg kell születnie Krisztusnak. Ehhez máriásan¹⁷ kell fogadnunk Őt, és vele együtt kell növekednünk. „Asszonyok, tegyétek magatokévá a szűzi életet, hogy anyja lehessetek Krisztusnak” – prédikálja Nazianzoszi Szent Gergely. Isten és az Ő örök Fia mibennünk és mi Őbennük a nekünk ajándékozott Szent Lélek által, aki Isten lelke, az Atyáé és a Fiúé, és ajándékképpen mindazoké, akik hisznek az egy Istenben és az Ő egyszülött Fiában, aki értünk, és a mi üdvösségünkért szállt alá a Mennyből,¹⁸ hogy feltámadása által üdvösségre vezessen minket is a halálon át. Jót tenne „egy kicsit nagyobb bizalmatlanság önmagunkkal szemben és nagyobb bizalom Istennel szemben” – tanítja Dom Lorenzo Scupoli.¹⁹ Csak az Isten iránti bizalom és hűség növekedése vezethet közelebb Hozzá és az Ő igaz ismeretéhez, aki mint örök Igazság cselekedetei által tesz szabaddá minket a jóra.

5. Az üdvösség keresztény tartalma

Negatív formában minden olyan tapasztalat és élmény is Isten országáról, illetve az üdvösség mibenlétéről tanít, amiben megtapasztaljuk a szenvedést. Vannak dolgok, amelyek jelenlététől szenvedünk, és vannak olyanok, amelyeknek a hiányától. Egyben hasonlítanak: mindkettő pokollá teheti az életünket. A pokol ezeken keresztül tud behatolni az életünkbe, és ha jön, magával hozza a szenvedést is. Krisztus szenvedése óta azonban még a szenvedés sem szükségszerűen istentelen, és nem is egyszerűen az üdvösség ellentéte, hanem megszentelődve Isten jelenléte által, maga is az üdvösséghez vezető úttá lehet (1Pét 3,14; Zsid 2,10).²⁰ Ezek a negatív tapasztalatok az üdvösség két nagy tartalmára is fényt vetnek. Az üdvösségben nem hiányzik semmi, ami kell hozzá, és nincs jelen semmi, ami elronthatná. Az üdvösségben egyfelől hazaérkezés van, az örök Atya házába, ahol az Örök Fiú helyet készített ne-

17 NAZIANZOSZI SZENT GERGELY, *Or.* 38,1, in BABARCZI-GYÖRFFY ANDREA (szerk.) *Az egyház-atyák beszédei Krisztus-ünnepekre I.*, Budapest 1995, 15.

18 *DH* 125.

19 DOM LORENZO SCUPOLI, *Spiritual Combat*, CatholicEducation resource Center Ch. I.

20 Vö. MÜLLER, „Üdvösség”, 653.

künk. Ez az állandóság, ez az otthon nagyon tud hiányozni, ha nincsen. Isten Ábrahámnak is országot, földet, családot, életteret, jólétet ígért, ha elmegy oda, ahová Ő küldi. Ezért ezek az elnyert világi ígéretek maguk is az üdvösséget kifejező jelek és ígéretek.²¹ Ábrahám elindult és megigazult az oda vezető úton. Mindenki, aki Ábrahám fia, ugyanezen az úton igazul meg.²² Isten nyugalmanak és békéjének a megtapasztalása ez az állapot, amire a világban való zaklatottságaink és nyugtalanságaink közepette különösen és őszintén vágyakozunk.

Viszont hiába van meg mindenünk, ha nincs kivel megosztanunk. Isten is mondja, mert tudja, hogy nem jó az embernek egyedül, mint ahogy Istennek sem jó, akihez hasonlóak vagyunk. A másik, aki ért bennünket, aki ismer bennünket, aki szeret bennünket, lehetővé teszi az izgatottságot, a feszültséget, a kalandot, a jó tervek örvendetes szövögetését és megvalósítását, amelyek nélkül a nyugalom és az örökös kiszámíthatóság, mint a lélekvándorlás keserű tapasztalatában megélt ismétlődés, halálosan unalmas érdektelenségében örületbe kergetne minket. Isten élet, tevékenység és erő, a Szeretet örökké aktuális kreativitása, amely tele van boldog feszültséggel, ezért mindig őszintén és találékonyan szeret.

A kísértő, amíg csak teheti, mindig igyekszik eltakarni az igazság valamelyik felét előlünk, hogy megtévesszen és elszakítson minket Üdvösségünkötől. De akár biztonságot ígér, akár kalandot, csak pokollá teheti életünket, nem jobbá és érdekesebbé. A saját életét is pokollá tette, és Krisztusét is, amikor megengedte neki mimiattunk. Az értékes munkálkodás²³ és az isteni nyugalom megélése között feszül az üdvösség vékony Ariadné-fonala, amely mindig kivezet a bezártságból a tágas térre, ahol igazán azok lehetünk, akik Isten akaratából vagyunk. Félelem és szégyenkezés nélkül, mint a bűnbeesés előtt a Paradicsomban, mert Isten elűzte a félelmeink okozóját, és letörölte megaláztatásunk keserű könnyeit. Az üdvösség nem valósulhat meg másként, csak szabadon és kényszerítés nélkül, mert csak ilyen egység méltó Istenhez és az Ő gyermekeihez. Sokba kerül ez Neki, de láthatóan nem sajnálja a belé fektetett energiát.

Az üdvösség olyan egység Istennel a szeretetben, amelyben sem Istennek nem kell megszűnnie annak lennie, aki Ő, sem pedig nekünk nem kell. Krisztus is anélkül lett az, ami mi vagyunk, hogy megszűnt volna annak len-

21 Vö. MÜLLER, „Üdvösség”, 652.

22 Vö. Róm 4,16.

23 Jn 5,17: Jézus azt mondta: „Atyám mindmáig munkálkodik, azért én is munkálkodom”.

ni, aki mindig is volt. Ezért van benne és általa utunk az Atyához, mert Isten Benne, Érte és Általa teremtett mindent a mennyben és a földön, ahogy Szent Pál apostol tanítja, és Benne engesztelődött ki a világgal, aki minden teremtmény elsőszületője.²⁴ „Ő a testnek, az Egyháznak a feje. Ő a kezdet, az elsőszülető a halottak közül, hogy övé legyen az elsőség mindenben”.²⁵

6. Az üdvösség hármasság útja a keresztyénységben

6.1. Érzékeink meggyógyulása, a Bárány ajándéka

Az ember böjttel és imádsággal, Isten kegyelmére támaszkodva küzdhet a benne működő szenvedélyek elvakító sötétsége ellen, de ezzel még nem érdemli ki a látás szabadságát, mert egyedül Isten minden gyógyulás forrása. Jóllehet az üdvösség kizárólag Isten kegyelmének adománya, az ember képes a kegyelemmel való együttműködésre, minthogy a kegyelem egy újfajta erkölcsiséget hoz létre.²⁶ A vakon születettel együtt mi is kérhetjük, hogy lásunk, de csak Krisztus nyithatja meg a szemünket. A keresztség fürdője,²⁷ a bűnbocsánat szentsége²⁸ és a betegek kenete, valamint az Eucharisztia kegyelme is megtisztulásunkat segíti, amit keresztyén hitünk szerint csakis Isten ajándékozhat a bűnbánó embernek. Krisztus Urunk önfeláldozó szeretete esdette ki számunkra a bűnbocsánatot; csak az ő Szent vére, a Bárány vére, ami kiontatott értünk a bűnök bocsánatára, képes lemosni ugyanis bűneinket.

„Ezek azok, akik a nagy nyomorúságból jöttek, és megmosták ruhájukat, és megfehéřítették a Bárány vérében. Ezért vannak az Isten trónja előtt, és szolgálnak neki éjjel és nappal az ő templomában, és a trónon ülő velük lakik. Nem éheznek és nem szomjaznak többé, sem a nap heve, sem más hőség nem bántja őket, mert a Bárány, aki középen a trónnál van, legelteti őket, elvezeti őket az élet vizének forrásaihoz, és Isten letöröl szemükről minden könnyet”.²⁹

Mi más ez, mint az üdvözültek élete az Isten Országában?!

24 Vö. Kol 1,15.

25 Kol 1,18

26 *DH* 225–230, 373–379, 1520–1583 MÜLLER, „Üdvösség”, 653–654.

27 *DH* 1529, 1604, 1618.

28 *DH* 1672, 1706, 1579.

29 Jel 7,13–17

6.2. A megvilágosodás, a Szent Lélek ajándéka

Az okos szüzek Vőlegényre váró szerető virrasztása és ébersége előkészít bennünket a megvilágosodásra, hogy biztosan ébren legyünk, amikor Isten fölkel a napját reánk. És amikor fölkel az a nap, akkor a Szentlélek teremtetlen isteni fényében végre Isten szemével is láthatjuk a köztünk lévő országot, a várost, ahol soha nem nyugszik le a nap, és a folyót, ami a mindenható Isten és a Bárány trónjából fakad, hogy az élet vizével táplálja partjára ültetett fáit az örök életnek. A bérmálás szentségében kapott ajándék ragyog itt föl, a pünkösdi lángnyelv, az égő csipkebokor fénye, a világosság, amivel Isten van körülölvén, a színeváltozás ragyogó fehérsége. „Tanácsolom neked, végy tőlem tűzben izzított aranyat, hogy meggazdagodj, és fehér ruhát, hogy felöltözz, és ne lássék szégyenletes mezítelenséged; és végy gyógyító irt, hogy bekend a szemed, és láss” (Jel 3,18).

6.3. Egyesülés Istennel, az Atya ajándéka³⁰

A *theószisz* vagy *deificatio* krisztomorf, azaz Krisztus formájú, keveredés nélküli egyesülése bennünk az emberinek és isteninek, amikor azzá leszünk, ami Ő, anélkül, hogy megszűnnénk annak lenni, akik és amik eddig voltunk, ahogy Ő azzá lett, ami mi vagyunk, anélkül, hogy megszűnt volna annak lenni, aki és ami mindig is volt. Fokról fokra elérni az istengyermeki nagykorúságot Krisztusban.³¹ A keresztségben kapott istengyermekség, a bérmálásban kapott Szentség és az Eucharisztia, mint Krisztus Teste és Vére által és az Egy Lélek által egy testté is leszünk Vele,³² Isten szántóföldje, épülete,³³ házanépe leszünk,³⁴ hogy örökre Benne éljünk. Krisztus ígérete szerint az Atyához megyünk, az ő Atyjához és a mi Atyánkhoz,³⁵ akiben a Szentlélek Lakik, akitől mindnyájan származunk, s akiben mindnyájan egyek leszünk.³⁶

30 Jn 6,32: „Jézus erre azt mondta: »Bizony, bizony, mondom nektek: Nem Mózes adott nektek kenyeret az égből, hanem Atyám adja nektek az igazi mennyei kenyeret».”

31 Vö. Ef 4,13.

32 Kol 3,11: „Itt már nincs görög vagy zsidó, körülmetélt vagy körülmetéletlen, barbár vagy szittyá, szolgál vagy szabad, hanem Krisztus minden mindenben”.

33 1Kor 3,9: „Istennek vagyunk ugyanis munkatársai, ti meg Isten szántóföldje, Isten épülete vagytok”.

34 Ef 2,19: „Így tehát most már nem vagytok idegenek és jövevények, hanem a szentek polgártársai és Isten házanépe”.

35 Jn 20,17: „Fölmegyek Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, Istenemhez és a ti Istenetekhez”.

36 Vö. „Hozzá megyünk és benne fogunk lakni” (Jn 14,23). – 1Kor 15,28: „S ha majd minden

6.4. Az üdvösség, örök élet a Szentháromságban.

Az üdvösségről szóló keresztény tanításnak a szentháromságtan a középpontja. Jézus Krisztus alakja és haláláig való engedelmsége pedig Isten megmentő szeretetének a kinyilatkoztatása, amely mindig nagyobb annál, amit mi felfoghatnánk belőle. Jézus Krisztus keresztje és feltámadása a végső igazságot nyilatkoztatja ki Istenről és az általa teremtett világról: „Úgy szerette Isten a világot, hogy megszületett Fiát adta oda, hogy aki hisz benne, az el ne vesszen, hanem örökké éljen” (Jn 3,16). Keresztény hitünk és lényegünk az a bizonyosság, hogy az örök, végtelen Isten végtelen szeretettel szereti véges teremtményét, az embert.³⁷ Ez a szeretet nyilvánvalóvá vált abban a tényben, hogy Isten emberré lett, a bűnnek megfelelő halált halt, és megmentett engem, a szeretett „Te”-t az örök haláltól. És én vagyok az a „Te”, akit Isten végtelenül szeret.³⁸ Azért vagyok az, aki vagyok, mert Isten engem azzá tett.³⁹ Ha ez a lét végső igazsága, és én nem vagyok sem Isten, sem Istennek valami akcidienciája, akkor le kell vonnunk a következtetést, hogy Istennek már önmagában örök „Én”-nek és „Te”-nek, illetve a kettő szerető egységének is kell lennie. Más szóval a Szentháromság misztériuma feltétlenül szükséges előfeltétele úgy a világ létezésének, mint az Isten és a világ közötti drámai szeretetnek, ami párhuzamba állítható a világ belső „Én–Te” szeretetkapcsolataival is.⁴⁰

Isten azonban nemcsak „Te”-nek nevezett minket, hanem megengedte, hogy mi is „Te”-ként szólíthassuk meg Őt. „Te Uram megtartasz minket, és megőrizesz minket...” (Zsolt 121,8).⁴¹ Hans Urs von Balthasar a végső dolgokról való keresztény beszédet így sűrítette össze: „Isten a teremtmény

---

alá lesz neki vetve, maga a Fiú is aláveti magát annak, aki mindent alávett neki, hogy Isten legyen minden mindenben”.

37 Vö. XVI. BENEDEK, *Deus Caritas est*, Budapest 2006, 1.: „Isten szeretet, és aki megmarad a szeretetben, Istenben marad és Isten öbenne marad» (1Jn 4,16). Szent János első levelének e szavai a keresztény hit magvát – a keresztény istenképet és a belőle következő emberképet, valamint az ember útját – egyedülálló világossággal mondják ki. Ugyanebben a versben János a keresztény létnek mintegy a mottóját is megadja: »Megismertük a szeretetet, amellyel Isten szeret bennünket, és mi hittünk a szeretetnek« (vö. 4,16)”.

38 Mt 25,34: „Jöjjetek, Atyám áldottai, vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készített országot!”

39 Vö. SACHS, J. R., *Spirit and Life. The Pneumatology and Christian Spirituality of Hans Urs von Balthasar*, (dissertation) Tübingen 1984, 49.

40 BALTHASAR, H. U. VON, *Creator Spirit, Explorataion in Theology III*, San Francisco 1993, 310–311.

41 Vö. „Mert te vagy, Uram, reménységem, te vagy, Uram, bizodalmam ifjúkorom óta” (Zsolt 71,5).

»végső dolga«. Elnyertként menny, elveszítettként pokol, vizsgálóként ítélet, tisztítóként tűz. Őbenne hal meg a véges, és Őhöz megy, aki feltámad. Azonban az, ahogy a világhoz fordul Fiában, Jézus Krisztusban, nem más, mint Isten feltárulkozottsága előttünk, és a legvégső dolgok foglalata”.⁴² Fr. J. Nocke szerint ezért torkollik az eszkatológia a háromságos Isten életének teljességéről való beszédbe.⁴³

7. Összegzés

A vallások nagy része a világtól való megszabadulásban látja az üdvösséget. Jézus Krisztus, az Isten Fia, a Megváltó viszont azt hirdette köztünk, hogy Isten országa nincs messze egyikünkötől sem, hanem köztünk és bennünk van.⁴⁴ Úgy szerette a világot, amit az Atyával együtt teremtett a Lélek által, hogy életét adta érte, majd Szentlelkét árasztotta belé, hogy nekünk ajándékozott Lelke által kiáradjon szívünkbe Szeretete.⁴⁵ Amikor „az Ige testté lett”, és „tulajdonába jött”, akkor áldás és üdvösség köszöntött a világra. A sötétség ugyan nem fogta föl, és övéi sem fogadták be Őt, de aki befogadták, azoknak hatalmat adott, hogy „Isten gyermekei legyenek”.⁴⁶ Ez az üdvösség! Isten törvényes gyermekeiként és törvényes örökösiként, Krisztus testvéreiként és társörökösiként élni Isten országában, amely egyszerre eljövendő, miközben már köztünk is van.⁴⁷ Az örök élet, ahogy Francz-Joseph Nocke mondja: „Elsősorban nem időbeli, hanem minőségi fogalom, az élet teljességét jelenti, annak a boldogságnak a határtalanságát, amely – töredékesen és korlátozottan – már a jelen élet tapasztalataiban fölfénylik.”⁴⁸

Minden vallás és filozófia megsejtett valamit az üdvösség természetéből, de annak teljes igazsága csak azoknak tárulhat föl végül, akik hisznek

42 HANS URS VON BALTHASAR, *Eschatologie in Unsheerer Zeit*, (Studienausgabe der frühen Schriften), Einsiedeln 2010, 407sk.

43 FRANZ-JOSEPH NOCKE, „Eszkatológia”, in *A katolikus Dogmatika kézikönyve* II, Budapest 1996, 494.

44 Lk 17,21: „az Isten országa köztetek van”.

45 Róm 5,5: „A remény pedig nem csal meg, mert a nekünk ajándékozott Szentlélekkel kiáradt szívünkbe az Isten szeretete”.

46 Vö. Jn 1,1–14.

47 Róm 8,17: „Ha pedig gyermekei, akkor örökösői is: Istennek örökösői, Krisztusnak társörökösői. Előbb azonban szenvednünk kell vele együtt, hogy vele együtt meg is dicsőüljünk”. – Ef 3,6: „Eszerint Jézus Krisztusban a pogányok is társörökösök, tagjai az egy testnek, és részesei az ígéretnek, az evangélium révén”.

48 NOCKE, *Eszkatológia*, 492.

Istenben, és örökre elnyerik a bizalmát. A kérdések alapvetően két pólus körül forognak, ami a keresztény kegyelemtani viták fő témája is, hogy Istennek vagy az embernek kell nagyobb jelentőséget tulajdonítanunk az üdvösség elérése ügyében. A legrosszabbak azok az útmutatások, amelyek az egyiket vagy a másikat abszolutizálják valamelyik kárára. Ha az üdvösség az emberszerető Isten szeretetben megélt örök élete az istenszerető emberekkel, akkor elképzelhetetlen, hogy hogyan lehetne ez a jövő mennyeien boldog, ha bármelyik fél nem kényszerítés nélkül és szabadon venne részt benne. Még akkor is, ha nem egyenlők. Isten igenjét csak ő mondhatja ki, fenn is tartja erre a jogot, épp ez teszi olyan félelmetessé az ítéletet, mert ott meg örökre kiderül. Isten megígérte az üdvösséget a Benne hívőknek és Őt szeretőknak, és őszinte jóakarátának számtalan tanújelét adja mindennap a Hozzá vezető úton.

Saját emberi gyengeségeink miatt elbizonytalanodhatunk ugyan, hogy vajon mi is Hozzá hasonlóan önzetlenül szeretjük-e Őt. Az Isten szeretetében vetett hit tehát azt is jelenti és tartalmazza, hogy higgyünk a magunk szeretetének értékességében is, annak minden csekélysége és törékenysége ellenére is. Aki hisz ebben, az Urunk ígérete szerint üdvözülni fog! Szent Ágoston szerint ez a hit az üdvösségre vivő predestináltság jele és valósága is.⁴⁹ Szentségi jellege van, amely kegyelmet közvetít. Isten értünk munkálkodva várja azt a napot, ahol ez kiderül, ezért nekünk elég most arról gondoskodnunk, hogy teljes szívünkben szeressük Őt. Akik nem kísértik, és nem bizalmatlanok iránta, azoknak kellő időben kinyilatkoztatja magát.⁵⁰ Ne legyünk hát kicsinyhitűek, hanem éljünk az Ő útmutatása szerint! Aki hozzá megy, azt nem veti ki.⁵¹

49 WILHELM BREUNING, „Az Üdvösség bizonyossága, (2)”, in *A Katolikus Dogmatika Lexikona*, 655.

50 Vö. Bölcs 1,2.

51 Jn 6,37: „Mindaz, akit nekem ad az Atya, hozzám jön, és aki hozzám jön, azt nem vetem ki”.